

Lengyel Dénes: *A tök és a csikó*

Mátyás király egyik faluban, ahol meghált, korán reggel, ahogy felkel, megy az utcán végig, és arra lesz figyelmes, hogy egy ember nagyon vígan füttyöl.

Odaköszön neki:

– Jó reggelt adjon isten, barátom! Magának valami nagyon jól mehet a sora, hogy ilyen korán reggel jólesik a füttyülés.

– Hát hogy a sorom jól menne, azzal nem dicsekedhetem.

– Hát akkor mire van jókedve?

– Hát arra, hogy most füttyülök egyet, az lesz a früstök. Délben füttyülök egy másikat, az lesz az ebéd, este füttyülök egy harmadikat, az lesz a vacsora.

– Hát enni mikor eszik? – kérdi Mátyás király.

– Hát majd ha lesz – azt mondja.

Kérdezi Mátyás király:

– Mondja, mit szokott ebben a kertben termelni?

– Hát krumplit, kukoricát, tököt, zöldségeket.

– Ide figyeljen, barátom! Mátyás király nagyon szereti a tököt.

Őszkor a legszebb tököt, ami a kertjében terem, vigye el neki a budai várba.

Hát az ember egész nyáron ápolgatja a tököt. Ősz felére az egyik tök hatalmasan megnő. Akkor leveszi, és elindul vele Budára, Mátyás királyhoz. Persze mikor a vár kapujába ér, az őrség megkérdezte, hogy mit akar.

Azt mondja a szegény ember:

– Ezt a tököt hoztam Mátyás királynak.

Az örök nagyot kacagtak, s el akarták kergetni, de Mátyás király valahogy észrevette, és megparancsolta, hogy engedjék be. Mikor beér, Mátyás király jól megtraktáltatja, ad neki ezer forintot a tökért, meg még külön útra való zsebpénzt is kapott, hogy az ezer forintot hiány nélkül hazavigye.

Mátyás király a tököt a fogadóterembe helyeztette el. Mikor megy a szegény ember hazafele, útközben egy kis szíverősítőt is bebegyelt az útszéli kocsmában. Ahogy beér a faluba, előveszi az ezer forintot, és lobogtatja, hogy mit kapott ő Mátyás királytól a tokért.

A szegény ember szomszédjában egy zsíros nyakú paraszt lakott. Amikor meglátja az ezer forintot, amit a szomszédja a tökért kapott, majdnem megütötte a guta.

De akkor a zsíros nyakú paraszt gondol egyet. Neki van egy hároméves, gyönyörű szép csikója. Olyan, hogy igazán ritkítja párját. Mennyit fog ő ezért kapni Mátyás királytól, ha egy tökért ezer forintot adott!

Egyik reggel fogja a csikót, és elvezeti Budára Mátyás királyhoz.

Mikor a kapuba ér, kérdezik, mit akar.

– Mátyás király öfelségének hoztam ezt a csikót.

Mátyás királynak jelentést tesznek róla.

Akkor Mátyás király intézkedik, hogy eresszék ki a csikót a ménesbe, az embert pedig vezessék elébe.

Mátyás megkérdezte a parasztot, hogy hova való.

Amikor a paraszt megmondja, hogy honnan való, Mátyás király mindjárt rájött, hogy a tökök ember a szomszédja. Azt már ottjártában megállapította, hogy nagyon gazdag paraszt. Intézkedik, hogy jó ebédet adjanak neki. Mikor az ebédnek vége volt, így szól Mátyás király:

– Ide figyeljen, barátom! Látja ott a sarokban azt a tököt?

– Látom, felséges királyom.

– Hát az egy ezerforintos tök. Fogja, ezt adom én viszontajándékba a csikóért.

Felveszi a paraszt a tököt, de alighogy a kapun kijött vele, földhöz puhította, és nagy zsörtölődéssel, káromkodással hazaballagott. Amikor hazaért, az első útja a szegény emberhez vezetett nagy adta-teremtettével.

– Az ördögök szánkáltassák meg magát a neve napján a tökével együtt! Azt kaptam a csikóért! Mikor a faluba az esetnek híre futott, volt, aki a zsíros nyakú parasztot sajnálta, de a község nagy része ugyancsak örült rajta, hogy kibánt vele Mátyás király.

Könyvtári munka

Olvasd át *A tök és a csikó* című mondához kapcsolódó kérdéseket, majd tanulmányozd a következő oldalon a válasz kereséséhez használható kézikönyvek listáját!

a) Ha a felsorolt könyvek nincsenek meg a könyvtárban, egészítsd ki a címjegyzéket olyanokkal, amelyeket megtaláltál!

- b) Mielőtt válaszolnál, írd be a kérdések melletti négyzetekbe annak a könyvnek a betűjelét, amelyben keresni fogod a választ!
c) Válaszolj a kérdésekre!

1. Mit gondolsz, miért szótt oly sok szép mondát Mátyás alakja köré az utókor emlékezete?
-
-
2. Mátyás király nemcsak a szegényekre gondolt, hanem a művészeteket is bőkezűen támogatta, vagyis mecénás volt. Honnan ered a szó?
-
-
3. Mátyás korában két változatban is megírták Magyarország történetét. Kik?
-
-
4. Az angol irodalom hasonló mondaköre az Artus-mondakör. Ki a főalakja?
-
-
5. Ebben a korban játszódik Erkel Ferenc operája, a Mátyás bátyjáról szóló *Hunyadi László*. Ki írta az opera szövegkönyvét?
-
-

Felhasználható könyvek:

- A) Alföldy Jenő: Irodalmi fogalomtár. Tankönyvkiadó, 1992.
B) Varga Domokos: Magyarország virágzása és romlása. Móra, 1974.
C) Szerb Antal: A világirodalom története. Magvető, 1989.
D) Nemeskürty István: Diák, írd magyar éneket! Gondolat, 1983.
E) Balassa Imre–Gál György Sándor: Operakalauz. Zeneműkiadó, 1956.

Még mit használnál?

Szorgalmi feladat szörfözőknek

Hasonlítsd össze Hunyadi János és Hunyadi Mátyás zászlaját! Mit jelképez Mátyáséban a piros-fehér sávozás?
geocities.com/zaszlok/hazateres/tortenel.html

Drámajáték

1. Alakítsuk együtt kis színdarabbá *A tök és a csikó* című mondát! Osszátok fel egymás között a szerepeket!

Fütyülő ember (a főszereplő, akit Mátyás király megjutalmaz)

Zsíros nyakú paraszt (aki hiába irigykedik, pórul jár a csikójával)

Mátyás király

Ór, Alabárdos (ők ketten engedik be a két jövevényt a királyhoz)

Örzse, Julcsa (falubeli asszonyok, az események tanúi)

Lajos, Ferkó (falubeli férfiak, ámuldoznak a Fütyülő ember szerencsésén)

Mesélő

2. Nézzük, milyen jelenetekből állhat össze az előadás!

1. jelenet (helyszín: a falu utcája)

Mátyás: Jó reggelt adjon isten, barátom! Magának aztán jól mehet a sora, ha már korán reggel fütyül!

Fütyülő ember: Hát, azzal éppen nem dicsekedhetem!

(...)

2. jelenet (helyszín: a Fütyülő ember kertje, a kerítésen túl járókelő asszonyok)

Örzse: Komámuram, mit dolgozik? Csak nem már megint azt a nyomorult tököt gondozgatja?

Fütyülő ember: De bizony azt, komámasszony! Megérdemli biz az a gondoskodást!

Julcsa: Hát aztán mért olyan fontos magának az a tök?

(...)

3. jelenet (helyszín: a királyi vár kapujában)

Ór: Hova olyan sietősen, jóember?

Fütyülő ember: Egyenest őfelségéhez, Mátyás királyhoz.

Alabárdos: Hová gondol kend! Csak nem képzeli, hogy ilyen rongyos gúnyájú embereket beengedünk a trónterembe!

(...)

4. jelenet (helyszín: a trónterem)

Mátyás: Álljon föl barátom, elég a térdeplésből. Inkább adja elő röviden, mi az a fontos ügy, ami miatt rabolni akarja a király drága idejét!

Fütyülő ember: Instálom, látni fogja azt fenséged mindjárt maga is. Épp csak elő kell szednem a zsákomból, amit hoztam fenségednek.

(...)

5. jelenet (helyszín: a falubeli kocsmában)

Lajos: De jó kedvű, komám uram! Ilyen jól sikerült a budai utazása?

Fütyülő ember: De még milyen jól! Kendtek azt el se tudják képzeln!

Ferkó: Mondja mán, mi történt? Csak nem fogadták föl kapitánynak magát?

(...)

6. jelenet (helyszín: trónterem)

Mátyás: Halljam hát, mi történt! Mi okból utazott kegyelmed ilyen messzire?

Zsíros nyakú paraszt: Hát bizony, felség, én a szomszédomtól hallottam, hogy felséged milyen gavallérosan fizet a falunkbeli terményekért. Gondoltam, én is szerencsét próbálok.

(...)

3. Ha megkaptad vagy kiválasztottad a szerepedet, gondold végig, milyen személyt kell a játékban megjelenítened!

– Milyen legyen a külseje, ruházata, megjelenése?

– Milyen legyen a modora, beszédstílusa, esetleg a kiejtése, tájszólása?

– Milyen hátsó gondolatai, szándékai vannak? Hogy viszonyul a többi szereplőhöz?

– Milyen jellem legyen? Fogalmazd meg először szavakban, s azután ez fejeződjön ki tetteiben, viselkedésében!

4. Keresd meg azt a jelenetet, amelyben szerepelsz, és folytassátok szereplőtársaidal együtt a párbeszédet! A fontosabb fordulatokat írtátok meg előre, a többit rögtönözhetitek!

5. Gondold végig, és írd össze, milyen kellékek tennék életszerűbbé a jelenetet!

